

VERSLAG

VAN DE VOLKSKUNDE-COMMISSIE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1967

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1966—1967

210

Commissie

De commissie, die in haar samenstelling ongewijzigd bleef, vergaderde op 3 mei en op 2 november.

Vragenlijsten

Het bureau der commissie verzond in december de 33ste vragenlijst, met vragen over de schoonmaak, IJsheiligen, Pinksteren, pinkstermelken (enz.), Sacramentsdag, St. Jan, juni, autozegening, de hondsdagen, juli, 15 augustus, de kruidwis, Maria Hemelvaart, augustus, alsmede over een drietal volksliedjes. De vragen werden, met uitzondering van de vragen over de volksliedjes, opgesteld in overleg met de Belgische Commissie en zullen, voorzover ze voor de volkskunde-atlas van belang zijn, te zijner tijd ook in België worden rondgezonden. Bovendien werd aan de medewerkers een circulaire rondgezonden, waarin hun gevraagd wordt om hun medewerking aan het door de Commissie voor Geschiedkundig Onderzoek betreffende de Broodbakkerij te verrichten onderzoek naar bijzondere broodsoorten.

Op 31 december 1967 waren in totaal 39517 lijsten op het bureau aanwezig, als volgt verdeeld: van lijst 1: 2040 exx., van lijst 2: 1493 exx., van lijst 3: 1502 exx., van lijst 4: 1435 exx., van lijst 5: 1362 exx., van lijst 6: 1126 exx., van lijst 7: 1156 exx., van lijst 8: 1001 exx., van lijst 9: 1168 exx., van lijst 10: 624 exx., van lijst 11: 1024 exx., van lijst 12: 1109 exx., van lijst 12a: 777 exx., van lijst 13: 1053 exx., van lijst 14: 1207 exx., van lijst 15: 1201 exx., van lijst 16: 1282 exx., van lijst 17: 1222 exx., van lijst 18: 1269 exx., van lijst 19: 1377 exx., van lijst 20: 1066 exx., van lijst 21: 1297 exx., van lijst 21a: 1199 exx., van lijst 22: 1255 exx., van lijst 23: 1305 exx., van lijst 24: 1316 exx., van lijst 25: 999 exx., van lijst 26: 1004 exx., van lijst 27: 957 exx., van lijst 28: 911 exx., van lijst 29: 812 exx., van lijst 29a: 32 exx., van lijst 30: 938 exx., van lijst 31: 790 exx., van lijst 32: 834 exx., van lijst 33: 174 exx. In de loop van het jaar werden 1049 ingevulde lijsten ontvangen.

De Vlaamse afdeling van de Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde zond in het afgelopen jaar geen vragenlijsten uit.

Volkskunde-atlas

Van de Volkskunde-atlas werden de kaarten 28, 29 en 30 getekend en doorgezonden naar de Topografische Dienst. De kaarten 21-27 waren reeds afgedrukt. De commentaren van de gehele derde aflevering liggen klaar voor de zetter, met uitzondering van een zestal tekstkaartjes, die nog getekend moeten worden.

„*Volkskunde*”

Van het tijdschrift „*Volkskunde*” verschenen de afleveringen 3-4 van jaargang 67 (1966) en 1 en 2 van jaargang 68 (1967). Met ingang van de 68ste jaargang traden Mw. C. C. van de Graft en de heren H. Jamar, P. Lindemans, M. de Meyer, W. Roukens en H. Stalpaert uit de redactie. De nieuwe redactie wordt gevormd door de heren P. J. Meertens en K. C. Peeters en wordt bijgestaan door een Redactieraad, bestaande uit A. J. Bernet Kempers, Maartje Draak, J. van Haver, M. de Meyer, A. Roeck, H. Stalpaert, Marie Veldhuyzen en J. J. Voskuil.

Nederlandse Volkskundige Bibliografie

In de reeks *Nederlandse Volkskundige Bibliografie* verscheen in 1967 het vierde deel (A. Grootmoederken 1842, Wodana 1843, B. Tijdschriften met Museum in de titel) van resp. K. C. Peeters en L. de Wit.

Vergaderingen en congressen

Op 8 juli woonden de heer Dekker en de secretaris de jaarlijkse correspondentendag van het Beraad voor het Nederlandse Volksleven op Randenbroek bij Amersfoort bij. De vergadering, die onder leiding stond van de heer Meertens en waarop van de andere leden van de commissie ook de heer Bernet Kempers aanwezig was, had tot thema de verjaardag en naamdag.

Van 30 juli-3 augustus woonde de heer Doornbosch in Oostende de conferentie van het International Folk Music Council bij. De conferentie was gewijd aan de polyfonie in de volksmuziek. Tevens werd, in de commissie voor radio-aangelegenheden, van gedachten gewisseld over de mogelijkheden tot samenwerking tussen omroeporganisaties en wetenschappelijke instellingen.

Van 21-23 augustus nam de heer Meertens voor het bureau deel aan een conferentie van enkele Europese volkskundigen, die de redactieraad van *Ethnologia Europea* vormen, te Utstein Kloster (Noorwegen). De heer Bernet Kempers hield bij deze gelegenheid een inleiding over de studie van de volkskunde in Nederland.

Op de op 16 september te Arnhem gehouden volkskundedag, dit keer gewijd aan de functie van het lied in heden en verleden, spraken Mw. Veldhuyzen en de heer Doornbosch, respectievelijk over „De functie van het Nederlandse volks- en gezelschapslied vroeger en nu” en over „Enkele functies van het zingen in het nabije verleden”.

Van 26-28 september woonde de heer Meertens een vergadering bij van de Commissie voor de Internationale Volkskunde-atlas, te Bonn, waarop voorbereidingen werden getroffen voor het congres van het volgend jaar maart.

Op de van 13-18 november in Freiburg gehouden Erste Arbeitstagung der Studiengruppe zur Erforschung und Edition älterer Volksmusikquellen, een door de International Folk Music Council ingestelde studie-

groep, sprak Mw. Veldhuyzen, die op dit congres het bureau vertegenwoordigde, over Die Aufbereitung älterer Liedquellen im niederländischen Volksliedarchiv.

De heer Matter was aanwezig bij de door prof. Gábor Friss op 29 december gehouden lezing over de methode-Kodály, in het kader van de door het Gehrels-instituut in Woudschoten belegde kerstconferentie.

Medewerkers vragenlijsten

Er werden dit jaar drie medewerkersbijeenkomsten belegd. Op die in Drachten (18 februari) werd het bureau vertegenwoordigd door A. Doornbosch en de secretaris, op die in Meppel (3 juni) door A. Doornbosch, op die in Almelo (21 oktober) door A. Doornbosch en A. J. Dekker.

Veldwerkers

Aan het veldwerk werd dit jaar deelgenomen door de heren T. Bijlsma te Joure (2 verslagen), M. H. Dinnissen te Gent (7), G. G. Engels te Helden (4), E. Heupers te Soest (2), A. A. Jaarsma te Oostermeer (157), G. J. H. Kroesenbrink te Winterswijk (24), G. H. Linssen te Swalmen (1), A. van Oirschot te Haren (12), L. Verhoeff voor Voorne-Putten (4) en F. Wever te Mussel (25). Het totaal aantal binnengekomen verslagen bedraagt thans 1996.

Volkskundebureau

Met ingang van 1 maart werd de heer A. J. de l'Orme gepensioneerd. Hij was sinds 29 december 1941 in dienst van de Centrale Commissie (in vaste dienst vanaf 1 januari 1943) en tekende in die tijd voor het Volkskundebureau onder meer de kaarten 1 t/m 27 van de volkskunde-atlas en talrijke kleinere kaartjes en proefkaarten. Bovendien had hij een werkzaam aandeel bij het ontwerpen van de nieuwe grondkaart en het totstandkomen van het plaatsnamenregister. Tot zijn opvolger werd benoemd de heer H. G. T. van der Vring.

Op 1 oktober trad de heer A. J. Dekker, litt. germ. drs., als wetenschappelijk ambtenaar in dienst van het bureau. Voordien (sinds maart 1963) nam hij reeds in los verband aan de werkzaamheden deel. Behalve de heer Dekker waren dit jaar in los dienstverband werkzaam de dames H. Dekker-Weijerstrass, A. G. Groen-Smit, E. Neuteboom-Visser, W. Nobels-Rensink, C. Schut-van Waalwijk van Doorn, C. M. Tibout en C. J. G. Veldhuyzen-van Haastrecht.

Naast de lopende werkzaamheden (het verwerken van de binnenkomende verslagen, tijdschriften en handschriften voor het kaartstelsel, het verwerken van de binnenkomende knipsels) werden een groot aantal boeken, in het bijzonder streekmonografieën, geëxcerpeerd; er werden

copieën gemaakt van een deel van de tot nu toe binnengekomen volksverhalen (Heupers, Keuning en Kroesenbrink); een aantal rubrieken van het knipselarchief werd opnieuw geordend; uit de sinds de oprichting van het bureau binnengekomen correspondentie werden alle volkskundige gegevens overgenomen; het handschriften-archief werd opnieuw geordend en de kleine handschriften werden op steekkaarten gebracht. Van de oudere vragenlijsten werden gegevens verwerkt van lijst 3, vr. 6 (doodskleed), 8 (gebruiken na het overlijden), 9 (lijkstro), 10 (rouwstro), 11 (kiststro), 12 (dood aanzeggen aan huisdieren); van lijst 9, vr. 5-20 (schovenstand); van lijst 11, vr. I, 1-12 (zwaluw) en II, 1-10 (ooievaar), van lijst 21, vr. II, 1-2 (bliksem), IV, 6a-c (luizen) en IV, 7 (ver-koudheid).

Er werden bandopnamen gemaakt in Opeinde, Vlagtwedde, Ter Apel, Veenwoudsterwal en Haulerwijk.

Er werden 101 verzoeken om inlichtingen behandeld, waarvan 14 uit het buitenland.

Het aantal steekkaarten in het kaartsysteem bedroeg op 31 december ongeveer 400.000.

Werkgroep Woord-en-Zaak

Voor een verslag van de activiteiten van de werkgroep Woord-en-Zaak wordt verwezen naar het verslag van de Dialectencommissie.

Volksliedarchief

Op 8 december overleed de heer H. Schiering. Hij was reeds sinds eind mei ziek en is daarvan niet hersteld. Het Volksliedarchief verloor in hem een trouwe en toegewijde hulp, die gedurende ongeveer 15 jaren aan opbouw en groei van de verzameling en haar ordening met belangstelling en naar beste krachten meewerkte.

Op 1 mei werd de student-assistent F. Matter, na het behalen van het kandidaatsexamen Muziekwetenschap, aangesteld als wetenschappelijk assistent, in tijdelijk verband. Zijn voornaamste werkzaamheden waren: het in systeem opnemen van de nog resterende lied-incipits van de fiches van de Koninklijke Bibliotheek (een restant van ongeveer 4500 fiches); het verwerken (n.l. tot copieën, incipit- en wijsaanduidings- en refrein kaarten) van het liedboek *Den gheestelycken Leeuwercker* (1645), inhoudende ca. 230 liederen; het assisteren van de heer Doornbosch bij het rubriceren van balladen; diverse werkzaamheden aan bibliotheek en literatuurcatalogus; het exciperen van lopende tijdschriften en incidenteel van oudere jaargangen. Hij vergezelde de heer Doornbosch bij een meerdaags bezoek aan Schiermonnikoog, waarvan hij ook de afwikkeling verzorgde.

De heer Sniijders werkte evenals vorig jaar met de heer Doornbosch samen bij het afluisteren en transcriberen van de geluidsbanden; hij copieerde, in verband met de ziekte van de heer Schiering, een aantal

van deze transcripties (ca. 30 banden en kaarten daarvan), exciperde een aantal bundels op incipits en refreinen, en maakte de copieën voor diverse aanvragen.

De heer Schiering werkte in het begin van het jaar nog mee aan het overnemen van de lied-incipits der Koninklijke Bibliotheek, afgewisseld met het maken van copieën van transcripties en dergelijke, en het verwerken van een aantal liedbundels op incipits en refreinen.

De heer Doornbosch tenslotte verrichtte, doorgaans in samenwerking met een vertegenwoordiger van de Nederlandse Radio Unie, op 118 adressen opnemingen (waarbij in totaal 511 liederen en liedfragmenten op de band werden opgenomen). Behalve het bovengenoemde bezoek aan Schiermonnikoog, bracht hij ook een meerdaags bezoek aan Ameland. Speciale vermelding verdienen de goede resultaten in de provincies Noord-Brabant en Limburg. Het adressenmateriaal van de Nederlandse Radio Unie, waarvan voor het onderzoek naar het in mondelinge overlevering levende lied gebruik wordt gemaakt, werd vooral met adressen uit deze provincies uitgebreid. Daarnaast werkte hij aan de typen-catalogus voor de balladen, waarvan in het vorige jaarverslag reeds melding werd gemaakt.

Met voldoening mag worden geconstateerd dat het Volksliedarchief in toenemende mate verzoeken om inlichting, bemiddeling of hulp uit binnen- en buitenland bereiken. Alleen het aantal bezoekers, waaronder bezoekers uit Israël, de Verenigde Staten en West-Duitsland, bedroeg al 31.

Bibliotheek

Het ruimtegebrek in de bibliotheek is nu zo groot geworden dat de toevloed van nieuwe literatuur niet meer voldoende verwerkt kan worden. Werkte het tot nu toe al belemmerend dat een groot deel van de volkskunde-bibliotheek op andere kamers moest worden opgeborgen, thans is de situatie zo dat ook voor het werk belangrijke bronnen op de gangen moeten worden opgeslagen. Voor de boeken is dit slecht, aangezien de gangen niet verwarmd kunnen worden, voor het gebruik ervan is het hinderlijk. Het is daarom van het grootste belang dat hiervoor snel een oplossing wordt gevonden.

Financiën

Voor het financiële beheer verwijzen wij naar de rekening en verantwoording van de Centrale Commissie.

*Namens de Volkskundecommissie der Koninklijke
Nederlandse Akademie van Wetenschappen,*

A. M. E. DRAAK, *voorzitter,*
J. J. VOSKUIL, *secretaris.*

BIJLAGE

Lijst van personen en instanties, die in 1967 publikaties en handschriften schonken aan het Volkskundebureau:

't Behouden Huys, Prof. Dr. A. J. Bernet Kempers, Dr. J. Bouws, A. van Breugel, Dr. E. Dal, Deutsches Volksliedarchiv, A. Devries, Mw. M. J. Francken, Gazelle Rijwielfabriek, Dr. K. Haiding, Dr. J. S. van Hessen, Institut Grand-Ducal, Koninklijke Handelmaatschappij v/h Boeke & Huidekoper N.V., Dr. J. Künzig, Maatschappij tot redding van drenkelingen, F. Mars, F. H. Matter, Dr. P. J. Meertens, Prof. Dr. K. Meuli, S. J. van der Molen, E. Nieuwkoop, Prof. Dott. C. Noliani, Mw. Dr. C. H. M. Nooy-Palm, A. van Oirschot, Dr. J. M. G. van der Poel, A. J. Poolman, Drs. W. G. Rensink, J. H. Schmidt, Prof. Dr. J. Smits van Waesberghe, Stichting voor het bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders, Stichting Historisch Boerderij-Onderzoek, Stichting IVIO, Stichting Ontwikkeling Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, Uitgeverij F. A. M. Knuf, Uitgeverij De Toorts, J. Veldhuyzen, Mw. Drs. M. M. Veldhuyzen, Verein für Niedersächsisches Volkstum, Vereniging Leraren Schoolmuziek, K. Vetterl, Vlaamse Toeristenbond, Mw. Dr. F. S. de Vrieze, A. Westera, D. K. Wilgus, K. Woudt, W. G. Zimmerman, H. Zweers.

Voor een lijst van donateurs verwijzen we naar het verslag van de Dialectencommissie.